

30 ÉV RÉGIZENE-JÁTSZÁS MAGYARORSZÁGON²
Édesapám, idősebb Vashegyi György (1939–2013) emlékére

Vashegyi György – fotó: Márkos Tamás

A magyarországi régizene mozgalom valamikor az 1970-es években kezdődött: fontos pillanata volt 1981. november 9-én a Capella Savaria megalakuló koncertje, melyet utána a Hungaroton lemezkiadó gondozásában megjelent, nemzetközileg is jelentős és sikeres felvételek sorozata követett.

Ekkoriban többek között Zádori Mária, Nicholas McGegan és Németh Pál, valamint a Capella Savaria nevén keresztül ismerte meg a világ a magyarországi régizene-játszást, néhány évvel később őket követte a szintén kiemelkedő budapesti korabeli hangszeres zenekar, a Concerto Armonico. Spányi Miklós, C. P. E. Bach billentyűs versenyművekből, velük több évtizeden át felvett lemezsorozata például a '90-es évek egyik legérdekesebb európai régizenei vállalkozása volt. A historikus kamarazene területén megérdemelt nemzetközi sikereket aratott a Kertész István vezette Festetics Vonósnégyes, elsősorban Joseph Haydn vonósnégyeseinek ihletett előadásával.

¹ [Vashegyi György | karmester - Akadémikusok](#)

² A szerző szíves engedélyével. A szöveg első megjelenése: **PAPAGENO** 2021. június 30. A parlandóbeli másodközlés új kép- és hanganyagot tartalmaz. (A Szerk. megj.)

Személyes régizene-történetemet talán azzal kezdeném, hogy – sok kiváló zenész tanárom mellett, akiktől hegedülni, furulyázni, oboázni, zongorázni, csembalózni és énekelni tanultam – nagyon sokat köszönhetek Helmuth Rillingnek. 16 éves voltam, amikor 1986 telén először személyesen hallhattam őt Budapesten, de már azelőtt is lelkesen hallgattam Bach-lemezeit. 1984–1988 között a budapesti Piarista Gimnáziumba jártam: 1987 őszén, még gimnazistaként kéredzkedtem el az iskolából egy hétre, hogy elmehessek Lipszébe, Rilling *Karácsonyi oratórium*-kurzusára. Azokban az években, 1984 és 1988 között döntöttem el, hogy hivatásos zenész szeretnék lenni – Johann Sebastian Bach személye, életművében pedig a *Máté-passió* volt elsősorban a hatalmas impulzus, amelyik engem egyértelműen ebbe az irányba indított.

Rilling lemezei mellett első historikus Bach-élményem John Eliot Gardiner legendás *h-moll mise* felvételéhez kötődik, míg 1985-ben, 15 évesen, Nicholas McGegan vezényletével Zádori Mária és a Capella Savaria csodálatos előadásában hallottam először élőben korabeli hangszeres előadást, a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián, Händel *Brockes-passióját*. 1988-ban érettségiztem, és felvettek a Zeneakadémia karmesterképző szakára. Azon a nyáron már személyesen találkozhattam John Eliot Gardinerrel is Rilling stuttgarti kurzusán: 1988-ban a stuttgarti *Internationale Bachakademie* kiemelt fesztivált (*Europäisches Musikfestet*) tartott, melynek a díszvendége Gardiner volt, a londoni Monteverdi Kóruval és az Angol Barokk Szólistákkal együtt.

Így 18 évesen már élőben is láthattam-hallhattam Gardinert és két együttesét – óriási élmény volt, egyben minta számomra, mivel szeretném eltölteni az életemet.

1988 és 1993 között a Zeneakadémia hallgatója voltam: ez idő alatt kettős életem. Egyrészt a karmester szakon, Lukács Ervin irányításával a hagyományos karmesteri – főleg romantikus – repertoárt tanultam, közben pedig kerestem annak lehetőségét, hogyan tudnám a nekem olyan kedves, barokk és bécsi klasszikus zenét minél magasabb szinten előadni. Akkor kezdődött máig tartó billentyűs continuo-tevékenységem (elsősorban magyarországi, modern hangszeres kamarazenekarokban és szimfonikus együttesekben): jelentős tapasztalatra tettem így szert, a különböző együttesek működését belülről is figyelve.

1989 őszén kezdtünk el barátainkkal egy kórust szervezni: ez lett a Purcell Kórus, mely 1990. május 1-én lépett először a közönség elé két angol barokk opera (John Blow: *Venus and Adonis* és Henry Purcell: *Dido and Aeneas*) koncertszerű előadásával. Hangszeres együttesem, az [Orfeo Zenekar](#) egy évvel később, 1991 tavaszán alakult: 1991. április 24-én adtuk az első koncertet, amely egyben Monteverdi *L'Orfeo*-jának első teljes magyarországi előadása volt. Óriási segítség volt munkánk elindításában zeneakadémiai professzoraim, különösen [Földes Imre](#) önzetlen támogatása.

Az ember 20-21 évesen még nagyon keveset tud a világról: mi sem tudtuk, a kórus és zenekar megalapításával mire vállalkozunk, ám a barokk – és később a bécsi klasszikus – zene vonzása ellenállhatatlannak bizonyult. Anyanyelvünk, a szépséges és gazdag – ám nem magyarok számára szinte misztikusan érthetetlen – magyar nyelv ráadásul sokszor a kelleténél jobban elválasztja a magyar kultúrát Európa többi országától, ezért az idegen nyelvek tanulása fontos kulcs minden magyar számára a világ megismerése felé.

Zenészként én olyan szerencsés voltam, hogy az idegen nyelveket zeneszerző-óriások miatt (kivétel nélkül kiváló tanároktól) tanulhattam: Bach miatt németül, Dowland és Purcell miatt angolul, Monteverdinek köszönhetően olaszul. 23 éves koromban, 1993 nyarán újabb villámcsapás ért: elsősorban William Christie és a Les Arts Florissants felvételeit hallgatva, Jean-Philippe Rameau egyedülálló művészete iránt érzett, mindent elsőprő szerelem kerített hatalmába, így szükségessé vált a francia nyelv elsajátítása is.

Vashegyi György és az Orfeo Zenekar

Fontos – immár három évtized távlatából – visszaemlékeznünk arra, hogy amikor 1989–90-ben Magyarországon is megbukott az elnyomó és mélyen

embertelen kommunista diktatúra, az 1990. tavaszi szabad választások által kezdetét vevő parlamenti demokrácia egy szinte minden téren súlyosan legyengült magyar társadalmat talált. Igaz ez az állítás a magyar kulturális és művészeti életre is: a klasszikus zene terén 1990 után lényegében évtizedekig az a struktúra és intézményrendszer élt tovább változatlan formában, mely a rendszerváltozás pillanatában jelen volt Magyarországon.

Vashegyi György és a Purcell Kórus

Ennek természetesen sok előnye is volt – hiszen a klasszikus zene terén Magyarország méltán lehet büszke múltjára –, de azáltal, hogy a historikus régizenének 1990-ben nem volt állami intézménye (és így állami támogatása sem), nagyon nehéz évtizedek következtek a magyar régizene-játszás éppen színpadra lépő „harmadik hulláma”, köztük a Purcell Kórus és Orfeo Zenekar számára is. Évtizedekig lényegében érdemi külső anyagi támogatás nélkül működünk: ennek ellenére sok munka és áldozat árán fennmaradtunk és fejlődni tudtunk – a zenekar 1994–1995 körül váltott korhű hangszerek használatára, és fokozatosan elkezdtek felépíteni és bővíteni a kórus és zenekar közös repertoárját. Örök hálával tartozunk a Budavári Önkormányzatnak és dr. Nagy Gábor Tamás polgármesternek, akik a legnehezebb időkben, 2003-tól kezdve mellénk álltak és támogatták működésünket.

Az első évtizednyi intenzív munka végére nyilvánvalóvá vált, hogy a Purcell Kórus és Orfeo Zenekar repertoárja alapvetően három csoportra osztható: első ezek közül az európai barokk és bécsi klasszikus korszakok azon univerzális remekműveinek historikus szellemű (*Historically Informed Performance Practice*) előadása, melyek minden zeneszerető ember számára „hagyományos” előadásban ismertek – így szólaltattuk meg például (Magyarországon először

korhű hangszereken) Bach *Máté-passióját*, Haydn *Teremtését* és Mozart *Requiemjét*.

A második csoportot azon remekművek hosszú sora alkotja, melyek Nyugat-Európában, elsősorban a historikus előadóknak köszönhetően már évtizedek óta a koncertrepertoár fontos részét képezték, de Magyarországon nagyon ritkán, vagy éppen sohasem hangzottak el korábban: ezek közül tudomásunk szerint mi adtuk elő először itthon például Buxtehude, Couperin, Händel, Leclair, Lully, Purcell, Rameau és Telemann sok művét.

A harmadik kategória az évszázadok óta az egész világon előadatlan kompozíciók újrafelfedezése és előadása: nagy lendületet adott ilyen jellegű kutatómunkánknek a rendszerváltozás után újraéledő Hungaroton „first recording” üzleti stratégiája, melynek köszönhetően 1998–2010 között Charpentier, Geist, Michael Haydn, Istvánffy, Kraus, Lickl, Manna, Tartini és Tunder lemezeket készítettünk.

Nagyon sokat jelentett művészi fejlődésünk szempontjából, hogy ezekben az években a nemzetközi régizene több világnagysága – köztük [Malcolm Bilson](#) és [Simon Standage](#) – nagyvonalúan mellénk állt, és számtalan közös produkciónk által lehetőséget adott számunkra, hogy meríthessünk egyedülálló tudásukból. Együtteseim komoly színpadi tapasztalatot is szereztek azáltal, hogy 1999-től kezdődően – elsősorban Káel Csaba értő rendezéseiben – barokk és bécsi klasszikus operák egész sorát (Charpentier, Händel, Haydn, Monteverdi, Mozart, Purcell és Rameau műveit) állítottuk színpadra. Élmény volt, amikor a Purcell Kórus és Orfeo Zenekar olyan vendégkarmesterekkel kerülhetett munkakapcsolatba, mint René Jacobs, Nicholas McGegan, Helmuth Rilling és Masaaki Suzuki.

Pályánk újabb fontos fejezete indult 1998. szeptember 4-én, amikor a Fertőd-Eszterháza rendezett historikus Haydn-fesztivál nyitóhangversenyén Joseph Haydn *Cecília-miséjét* adhattuk elő. Bár az együttesek életében Haydn és Eszterháza az első évek óta jelen volt, az újonnan kezdődő, Strém Kálmán által szervezett Haydn-fesztiválokon való rendszeres részvétel jelentősen bővítette bécsi klasszikus repertoárunkat. Hálásak vagyunk azért, hogy a magyar és nemzetközi zenetudomány olyan kiemelkedő szereplői, mint [Komlós Katalin](#) és Somfai László tanácsaikkal rendszeresen segítették munkánkat: az Orfeo

Zenekarral 2002 és 2009 között Joseph Haydn valamennyi London előtti szimfóniáját megszólaltattuk az ősbemutató helyszínén, az Esterházy-kastélyban, korhű hangszerekkel és azzal a hangszeres létszámmal, mellyel Haydn Esterházában évtizedeken át adott koncerteket.

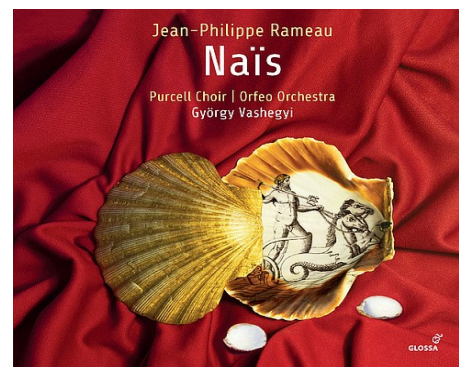
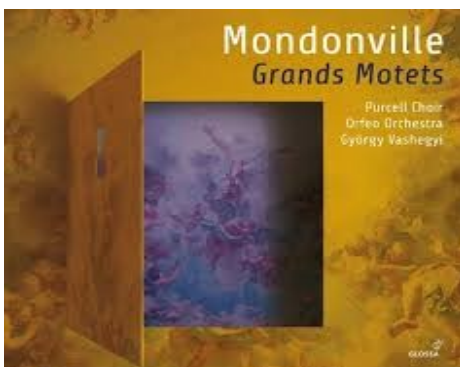
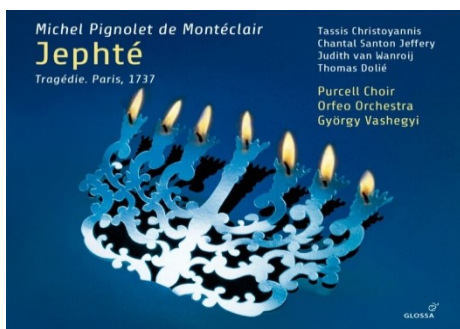
A 2009-es Haydn-évre befejeztük az összes mise és német nyelvű oratórium előadását is – és e máig folyamatos munka ráébresztett minket arra, hogy Haydn zseniális művei eredeti környezetükbe visszahelyezve ragyognak a legfényesebben, egyben kíváncsivá is tett: vajon mi az előzménye Haydn magyarországi történetének, kik a további szereplők és hogyan folytatódott tovább mindez Esterházy „Fényes” Miklós herceg, majd Haydn halála után?

A válaszokat keresve, 2005 körül hozzáláttunk a budapesti Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Esterházy zenei hagyaték tanulmányozásának, akkor elsősorban Michael Haydn ott őrzött műveire összpontosítva: három monumentális, a 18. század óta előadatlan oratóriumából (*Der büßende Sünder*, 1771, *Der Kampf der Buße und Bekehrung*, 1768 és *Kaiser Constantin*, 1769) modern kiadást készítettünk, előadtuk őket és az utóbbi kettőt lemezre is vettük.

2017 körül utazásunk Gregor Joseph Wernerhez is elvezetett bennünket – személyében Johann Sebastian Bach kortársára, az érett barokk legmagasabb európai színvonalát reprezentáló szerzőjére lertünk, ki még Joseph Haydn nevű utódjánál is hosszabb időt, 38 évet töltött Esterházy-szolgálatban. Túlnyomórészt évszázadok óta előadatlan oratóriumai (melyek közül először az 1739-es keletkezésű *Der Gute Hirt*et adtuk elő és vettük lemezre) rádöbbenettek bennünket arra, hogy személyében Joseph Haydnal teljesen egyenrangú, csak nála 40 évvel korábbi stílusban alkotó génuszt tisztelhetünk – meggyőződésem, hogy Werner életművének méltó megismerése az egész európai régizenei repertoár egyik legnagyobb felfedezését hozza majd magával a következő évtizedben.

Kicsit visszakanyarodva az időben: az 1990-es években kezdett lemezfelvételek és az Esterházy-hagyaték által inspirált kutatómunka – egyesülve Rameau iránti rajongásommal – hatalmas lendületet kapott, amikor 2011-ben, az *Hippolyte et Aricie* magyarországi koncertszerű bemutatója kapcsán megismerkedtem [Benôit Dratwicki](#)vel, a Versailles-i Barokk Zenei Központ (*Centre de Musique Baroque de Versailles*, CMBV) művészeti vezetőjével. Az akkor a CMBV-vel és a

velencei Palazzetto Bru Zane alapítvánnyal indult együttműködésünk kulcsszereplője lett a Káel Csaba által vezetett Müpa, közösen végzett munkánk nemzetközileg is kiemelkedő francia barokk koncert- és lemezfelvétel-sorozattá nőtte ki magát, elsősorban operák terén.

Le Temple de la Gloire, RCT 59: Air "Vole, charmant Amour" (3:30)

Canente: Air pour les magiciens (1:35)

la Naissance d'Osiris, RCT 48: Musette tendre (1:15)

Ragyogj, új csillag! Francia barokk operaáriák

Chantal Santon Jeffery (szoprán), Orfeo Zenekar, vezényel: Vashegyi György
(Orfeo Zenei Alapítvány, 2020. I. 31.)

Chantal Santon Jeffery francia szoprán albuma a Párizsi Operaházhoz kapcsolódó zeneszerzők ünnepe. Rameau és Leclair mellett a felvételen hallhatók Gervais és Cardonne művei is. A cd-n 24 francia ária és 9 rövid zenekari mű hallható.

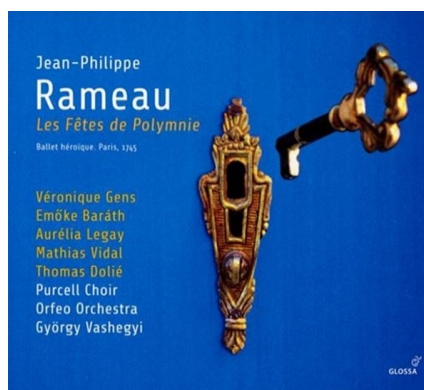
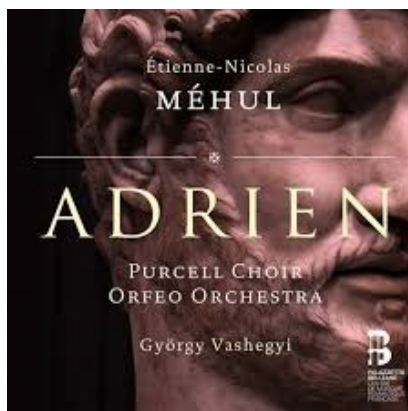

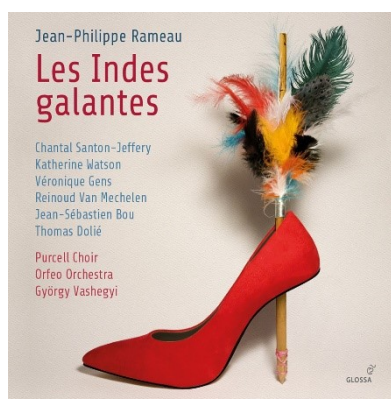
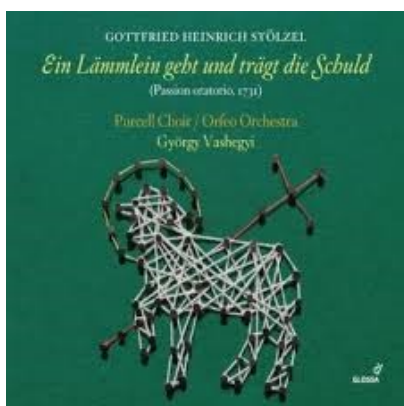
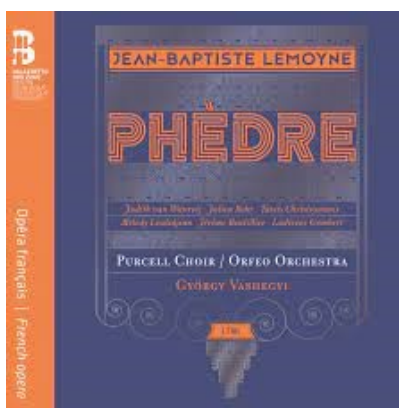
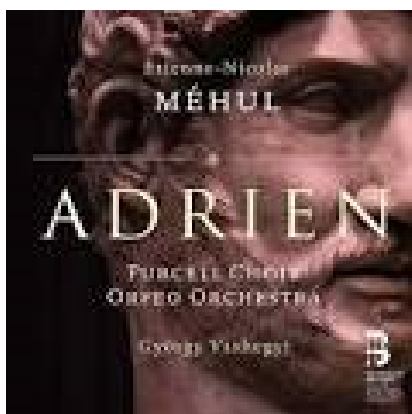
Dardanus, RCT 35, Act V Scene 5 (Revised 1744 Version) : Musette pour les bergers et bergères (0:41)

Jean-Philippe Rameau: Dardanus-őtfelvonásos opera (1744-es verzió) - Musette pásztoroknak és pásztorlányoknak

Orfeo Zenekar, vezényel: Vashegyi György

© 2021 Glossa Released on: 2021-02-05

Vashegyi György, az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus YouTube-n található
[TELJES LEJÁTSZÁSI LISTÁJÁNAK \(107\) MEGTEKINTÉSE](#)

2012 óta tíz teljes francia opera (Rameau, Boismortier, Gervais, Lemoine, Méhul, Mondonville és Montéclair művei) felvételét jelentették meg velünk a Glossa, Ediciones Singulares és Bru Zane kiadók, és a következő két és fél évre további nyolc francia opera (Rameau, Cherubini, Gervais, Leclair és Stuck művei) előadását, koncertjeit és lemezfelvételeit tervezzük, nem beszélve számos egyéb albumról. A francia repertoár mellett kiemelten érdekel minket a 17–18. századi német lutheránus egyházi zene, valamint az északolasz Bach-kortárs zeneszerzők kutatása: ennek jegyében Stölzel- és Conti-lemezeket készítettünk a Glossa kiadó számára. 2021-ben jelent meg előadásunkban a rejtélyes *Pasticcio-Passió* (Carl Heinrich Graun, Johann Sebastian Bach és Telemann közös művének) újabb olvasata, 2021 nyarán Telemann *Brockes-passióját* tervezzük rögzíteni.

Lemezfelvételeink az elmúlt 5–6 év során számos nemzetközi elismerésben részesültek: több alkalommal elnyerték a Német Hanglemezdíjat (*Preis der*

Deutschen Schallplattenkritik), az Arany Hangvilla díjat (*Diapason d'Or*) vagy a Párizsi Opera Magazin díját (*Diamant de l'Opéra*), a BBC kritikusai a 2020. év legjobb operafelvételei közé két albumunkat is beválasztották. Produkcióink az elmúlt években a magyarországi koncerthelyszínek mellett ellátogattak a párizsi Théâtre des Champs-Élysées-be, az amszterdami Concertgebouw-ba, a versailles-i Királyi Operaházba és Királyi Kápolnába, Ottobeuren Bazilikájába és Trondheim Katedrálisába, valamint számos egyéb rangos koncertterembe és fesztiválra.

2020-ban lehetőségünk nyílt arra, hogy a magyar vonatkozású régizenei repertoár megismertetésére az Accent kiadóval – az MMA Kiadóval közösen – külön lemezsorozatot indítsunk „Esterházy Music Collection” címmel: ennek eddig első három kötete jelent meg (Joseph Haydn szimfóniáival és Werner oratóriumával), a negyedik kötet megjelenése (Michael Haydn: *Kaiser Constantin* c. oratóriuma) 2022 tavaszán várható.

2021-ben Magyarország Kormánya döntött a [„Haydneum – Magyar Régizenei Központ”](#) megalapításáról – ezáltal a magyar historikus régizene-játszást és a magyar vonatkozású régizenei repertoár felfedezését egyszerre támogató állami zenei intézmény jön létre, elsősorban nyugat-európai mintákat követve. Az általam alapított és vezetett Purcell Kórus és Orfeo Zenekar az új intézmény rezidens együttese: a lehető legszélesebb hazai és nemzetközi szakmai együttműködésben mindent meg szeretnénk tenni a kitűzött célok eléréséért. Biztos vagyok benne, hogy hosszú évtizedekre elegendő szép feladat áll előttünk.

Meggyőződésem, hogy művészet nélkül nincs emberhez méltó élet: Kodály Zoltán valamikor a 1960-as években így gondolta: „*Mechanizálódó korunk*

olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg.” Ez tökéletes összefoglalása annak, amit én is gondolok – boldog és hálás vagyok azért, hogy a számomra elképzelhető legszebb dolgot csinálhatom.

FÜGGELÉK:

Orfeo Zenekar és Purcell Kórus (1:47:04)

Händel: Messiás-oratórium

Orfeo Zenekar és Purcell Kórus hangversenye – Online közvetítés (1:49:29)

Haydn: A Teremtés-oratórium

Vashegyi György (karmester), Baráth Emőke (szoprán), Berecz Mihály (fortepiano) és az Orfeo Zenekar (korabeli hangszereken)

30 éves az Orfeo Zenekar (1:57:10)

Haydn: Il ritorno di Tobia, Hob. XXI:1 – Nyitány Mozart: 23. (A-dúr) zongoraverseny, K. 488 Haydn: Scena di Berenice, Hob XXIVa:10 Mozart: 39. (Esz-dúr) szimfónia, K. 543

Purcell: King Arthur / No. 32. Passacaglia - How happy the lover (7:10)

Henry Purcell: Arthur király-ötfelevenésos drámai opera, prológussal (1691) - Passacaglia és jelenet

Hamvasi Szilvi, Wierdl Eszter, Csereklyei Andrea (szoprán), Bárány Péter (kontratenor), Szigetvári Dávid (tenor), Nick Nolte (basszus), Orfeo Zenekar (koncertmester: Bozzai Balázs) és a Purcell Kórus, vezényel: Vashegyi György